

**Rapport betreffende de implementatie en uitvoering
van de te nemen verbeteringen na bezoek CPT aan de
Nederlandse Antillen en Aruba in juni 2007**

Dr. J. de Lange
Prof.mr. P.C.Vegter
Oktober 2008

03122008

- Inhoudsopgave -

ALGEMEEN DEEL

1. Aanleiding
2. Aanpak en doelstelling
3. Nulmeting
4. Bezoekprogramma
5. Afzonderlijke rapportage

BIJZONDER DEEL: ARUBA

1. Enkele algemene bevindingen vooraf
2. Bevindingen per bezochte plaats van detentie
  - 2.1 **Politiecellen**
    - 2.1.1 Mishandeling
    - 2.1.2 Detentieomstandigheden: San Nicolas, Noord
    - 2.1.3 Waarborgen tegen mishandeling
    - 2.1.4 Conclusie: bevindingen over politiecellen
  - 2.2 **Vreemdelingendetentie**
    - 2.2.1 Inleidende opmerkingen
    - 2.2.2 Detentieomstandigheden
    - 2.2.3 Conclusie: bevindingen over vreemdelingendetentie
  - 2.3 **Penitentiaire inrichtingen**

Korrektie Instituut Aruba (KIA)

    - 2.3.1 Inleidende opmerkingen
    - 2.3.2 Mishandeling
    - 2.3.3 Detentieomstandigheden
    - 2.3.4 Medische zorg
    - 2.3.5 Overige zaken
    - 2.3.6 Conclusie: bevindingen over KIA
  - 2.4 **Samengevat: de voornaamste bevindingen op een rij**

Appendix - lijst van geïnterviewde personen en bezochte plaatsen van detentie

ALGEMEEN DEEL

1. Aanleiding

In juni 2007 heeft het Europees Comité inzake de voorkoming van foltering en onmenselijke of vernederende behandeling of bestraffing van de Raad van Europa (CPT) een bezoek gebracht aan inrichtingen en instellingen in de Nederlandse Antillen en Aruba. In december 2007 heeft het CPT rapport uitgebracht, waarbij een aantal ernstige tekortkomingen werd geconstateerd. Dit heeft geresulteerd in zeer kritische rapporten.¹ Op basis van de ontvangen rapporten heeft de Rijksministerraad op 18 januari 2008 besloten de Gouverneurs van beide landen te verzoeken halfjaarlijks te rapporteren over de implementatie en uitvoering van de te nemen verbeteringen.

2. Aanpak en doelstelling

Gelet op het feit dat aan beide Gouverneurs een identiek verzoek is gedaan en verder de problematiek vergelijkbaar is, is het wenselijk geacht dat de Gouverneurs in gezamenlijkheid uitvoering geven aan het verzoek. Op die wijze kunnen onderling vergelijkbare rapportages worden uitgebracht, waarbij gebruik gemaakt wordt van dezelfde standaarden en methoden.

Gelet op de impact van de rapportages, de vereiste deskundigheid en de hoeveelheid te verwachten werk, is gevraagd de Gouverneurs hierbij te ondersteunen.² De doelstelling van deze opdracht om de Gouverneurs te ondersteunen bij het opstellen van de rapportages luidt als volgt: het nauwlettend toezien op het implementeren van zodanige maatregelen in het gevangeniswezen door de landen, dat de geconstateerde problemen worden opgelost (*Kamerstukken II, 2007/08, 24 587, nr. 245, p.14*) en hierover halfjaarlijks te rapporteren.

3. Nulmeting

Dit rapport betreft een (eerste) verslag van het onderzoek naar de implementatie en de uitvoering van de aanbevelingen van het CPT ter verbetering van de bestaande detentiesituatie in de Nederlandse Antillen en Aruba. Het verslag draagt het karakter van een zgn. nulmeting. Er is - voor zover dit mogelijk is gebleken - getracht een algemene stand van zaken op te maken van de huidige feitelijke toestand van (justitiële) vrijheidsbeneming in beide landen, evenals van relevante plannen die recentelijk op dit terrein zijn ontwikkeld. In het bijzonder is er bekeken of er op onderdelen, sinds het bezoek van het CPT, concrete veranderingen zijn doorgevoerd. Ons onderzoek is vooral gericht op de verblijfsomstandigheden in de plaatsen van detentie. Dit betekent dat een aantal aanbevelingen van het CPT hieronder niet of nauwelijks aan bod komt. Denk bijvoorbeeld aan het gebruik van blinddoeken en peperspray. Ook daar doen zich uiteraard ontwikkelingen voor. Zo is ten aanzien van de Nederlandse Antillen te wijzen op de op 21 mei 2008 door de Procureur-Generaal vastgestelde instructie klachtenprocedure optreden Arrestatieteam. Bij de vreemdelingendetentie zal de focus primair gericht zijn op de verblijfsomstandigheden en zal de vreemdelingrechtelijke context in hoofdzaak buiten beschouwing worden gelaten.

¹ CPT/Inf (2008) 2, Netherlands. De bevindingen en aanbevelingen naar aanleiding van het bezoek aan de Nederlandse Antillen en Aruba zijn tezamen met die naar aanleiding van het bezoek aan Nederland in één document aan de Nederlandse autoriteiten gerapporteerd. Het rapport is te raadplegen via: www.cpt.coe.int.

² Het onderzoek is gedaan door dr. J. de Lange, universitair docent Erasmus Universiteit Rotterdam en prof. mr. P.C. Vegter, vice-president gerechtshof Arnhem tevens bijzonder hoogleraar penitentiair recht Radboud Universiteit Nijmegen. Onze dank gaat uit naar de bereidwillige medewerking van Radboud Universiteit, Erasmus Universiteit en gerechtshof Arnhem.

4. Bezoekprogramma

Om het veranderingsproces zo goed mogelijk in kaart te brengen is van 4 t/m 15 augustus 2008 een bezoek gebracht aan verschillende plaatsen van detentie in de Nederlandse Antillen en Aruba. Er zijn onder meer politiecellencomplexen, penitentiaire inrichtingen en centra voor vreemdelingendetentie bezocht. Bij het opstellen van het bezoekprogramma zijn de door het CPT bezochte detentie-inrichtingen zoveel mogelijk als uitgangspunt genomen. Daarnaast zijn vrijwel alle andere plaatsen van detentie bezocht die geen onderdeel uitmaakten van genoemd CPT-bezoek. Dit geldt niet voor de ophoudcellen nu daarvan zoals hierna zal blijken nog geen volledig beeld bestaat en voor het politiecellencomplex te Saba (Nederlandse Antillen). Het aldaar geplande bezoek kon door een vliegtuigvertraging niet plaatsvinden. Een bezoek aan de politiecellen in Oranjestad en Santa Cruz (Aruba) kon geen doorgang vinden in verband met insectenverdelging.

Tijdens het bezoek is gesproken met verschillende personen, werkzaam op het terrein van de vrijheidsbeneming. Een overzicht van de bezochte plaatsen van detentie en de geïnterviewde personen is als appendix achterin het rapport opgenomen.

5. Afzonderlijke rapportage

Nu het gaat om twee verschillende landen met eigen verantwoordelijkheid voor beleid en wetgeving op het terrein van de rechtshandhaving, wordt afzonderlijk aan de verantwoordelijke Gouverneur gerapporteerd. Het daadwerkelijke verslag (bijzonder deel) bestaat dan ook uit twee delen: één deel betreffende de Nederlandse Antillen, één deel betreffende Aruba.

In elk deel zal, na een korte weergave van de belangrijkste algemene conclusies, per bezochte detentie-inrichting worden uiteengezet of, en zo ja, welke veranderingen er sinds het bezoek van het CPT hebben plaatsgevonden. Daarbij zal telkens aansluiting worden gezocht bij de specifieke aanbevelingen van het CPT terzake. Daar waar bezochte inrichtingen aan de orde zijn die in 2007 *niet* door het CPT zijn bezocht, zal in het verslag worden volstaan met een overzicht van de belangrijkste bevindingen daaromtrent.

BIJZONDER DEEL:

Aruba

1. Enkele algemene bevindingen vooraf

Alvorens de afzonderlijke plaatsen van detentie aan de orde te stellen volgen eerst enkele algemene bevindingen. Net als in de Nederlandse Antillen is de strafrechtspleging op Aruba meer dan in Nederland op repressie gericht. Dit heeft betekenis voor de wijze waarmee wordt omgegaan met de bevindingen van het CPT. Bedacht moet worden dat de detentieratio van Aruba aanzienlijk hoger is dan die van Nederland. Voor Aruba is de ratio 277 en voor Nederland 117.³ Niet alleen geldt dat het aantal gedetineerden per honderdduizend inwoners veel hoger is, maar tevens geldt in samenhang daarmee dat de vrijheidsstraffen veel zwaarder zijn. Dat geldt zelfs als in aanmerking wordt genomen dat de misdrijven in Aruba niet zelden een behoorlijk agressief karakter hebben. De toepassing van de voorlopige hechtenis is bepaald niet terughoudend. In dat licht past ook de bevinding dat lang verblijf op het politiebureau in Aruba zelf nooit als erg problematisch is gezien.

Een constatering die kan worden gedaan is, dat de bekendheid met het rapport van het CPT bij de leidinggevende verantwoordelijken in het algemeen aanwezig was. Vastgesteld kon worden dat de betrokken diensten rechtstreeks inbreng hebben (gehad) bij het opstellen van een reactie op de concrete aanbevelingen van het CPT.

Zoals valt te lezen in de brief van de CPT-liaison Aruba, mw. mr.drs. A.R. Peterson, van 30 mei 2008, is reeds op (nagenoeg) alle aanbevelingen een standpunt ingenomen. Daarbij geldt dat nieuwe plannen op onderdelen zijn afgestemd op de aanbevelingen van het CPT terzake. Zo kon worden vastgesteld dat bij nieuwbouw van politiecellencomplexen rekening wordt gehouden met de eisen van het CPT hieromtrent.

Daarentegen wordt in voornoemde brief eveneens opgemerkt dat de uitvoering van een aantal specifieke aanbevelingen zeer moeilijk, zo niet onmogelijk is onder de huidige omstandigheden. Daarbij wordt als voorbeeld gegeven de aanbevelingen die betrekking hebben op de psychiatrische en psychologische hulpverlening binnen de KIA.

Terecht wordt gesteld dat de uitvoering van de CPT-aanbevelingen een *continue proces is dat structurele aandacht behoeft*. In dit verband verdient het opmerking dat er een coördinator is aangewezen, die tevens belast is met toezicht op de uitvoering van de plannen ter verbetering. Met name op uitvoeringsniveau zijn de eerste aanzetten tot verbetering aanwezig. Voor verdere uitvoering is het noodzakelijk de intrinsieke motivatie te verbeteren.

Uit verschillende gesprekken met personen werkzaam op het terrein van de vrijheidsbeneming kon worden vastgesteld, dat in een enkel geval in het CPT-rapport een beeld wordt neergezet waar men zich niet in kan vinden. Dit betreft bijvoorbeeld het gebruik van de metalen ringen in de ophoudkamers en de aanwezigheid van een zgn. "chill-room". Ook maakt de EHBO-cursus een vast onderdeel uit van de opleiding van het inrichtingspersoneel van de KIA, hetgeen niet blijkt uit het CPT-rapport. Bij de bespreking van de bevindingen zal nader worden ingegaan op de verschillende inzichten.

Voorts is gebleken dat niet in alle gevallen er voldoende kennis bestond over de doelstelling en de achtergrond van sommige concrete aanbevelingen. Onvoldoende kennis van de normen van het CPT kan leiden tot onbegrip en kan daarmee van invloed zijn op de bereidwilligheid om bepaalde voorstellen van het CPT door te voeren. Met klem moet er op worden gewezen dat een open communicatie met het CPT van grote betekenis is. Het begrip kan hierdoor worden bevorderd en misstanden kunnen worden voorkomen.

³ Om ondertinge vergelijking mogelijk te maken zijn de cijfers ontleend aan www.prisonstudies.org. Voor de Nederlandse Antillen is de ratio 319.

Tijdens ons bezoek is gebleken dat de problematiek in Aruba in belangrijke mate wordt veroorzaakt door een gebrek aan (voldoende) opgeleid personeel en financiële middelen. Van belang is op te merken dat het CPT in dit verband bij de beoordeling van detentiesituaties ook rekening houdt met culturele, sociale en economische omstandigheden. Desalniettemin dient er een minimum niveau gehaald te worden. Niet in alle gevallen blijkt hieraan te worden voldaan.

Het is goed te realiseren dat het beeld van de detentieomstandigheden in Aruba vooral wordt veroorzaakt door een cumulatie van verschillende gebreken. Op zichzelf zijn bepaalde tekortkomingen wel overkomelijk, maar juist de optelsom van vele tekortkomingen kan maken dat een situatie onacceptabel wordt bevonden.

De gebouwelijke situatie is over het algemeen goed. Een belangrijke uitzondering hierop betreft de inrichting voor vreemdelingenbewaring in San Nicolas, dat inmiddels formeel gesloten is. Daar waar verbetering door het CPT worden voorgesteld blijken er aanknopingspunten aanwezig om dit te realiseren. Ook de hygiënische toestand in de bezochte plaatsen van detentie is in grote lijnen naar behoren.

Het rapport van het CPT en de aanbevelingen die hierin zijn neergelegd bieden de Arubaanse autoriteiten de nodige handvatten om de vrijheidsbeneming in Aruba op een zo menswaardig mogelijke wijze vorm te geven. De concrete aanbevelingen hebben niet alleen betrekking op de fysieke omstandigheden van het verblijf in detentie, maar zien eveneens toe op het garanderen van bepaalde procedurele (rechts)waarborgen voor de arrestant/gedetineerde. Nu ons onderzoek is gericht op het opmaken van de huidige feitelijke toestand van (justitiële) vrijheidsbeneming zal er eerst en vooral aandacht zijn voor de verblijfsomstandigheden in de bezochte plaatsen van detentie. Als gevolg hiervan komt een aantal aanbevelingen, die specifiek toeziet op aanpassing van wet- en regelgeving, niet of nauwelijks aan bod.

2. Bevindingen per bezochte plaats van detentie

2.1 Politiecellen

De volgende politiecellencomplexen zijn bezocht:

San Nicolas (Santo di Patia)
Noord (Shaba)

Bezoek aan de cellencomplexen Oranjestad en Santa Cruz konden geen doorgang vinden in verband met de aanwezigheid van een insectenverdelger.

2.1.1 Mishandeling

* Het CPT constateert in zijn rapport dat mishandeling door de Arubaanse politie, met name tijdens het verhoor, geen zeldzaam fenomeen is. Het CPT ontving onder meer klachten over het slaan en stompen tegen het hoofd van arrestanten, alsmede over het schoppen tegen het lijf en het uitschelden *tijdens* de arrestatie, maar ook zelfs *nadat* de arrestant onder controle was gebracht.

Het CPT doet de aanbeveling een formele verklaring af te leggen aan het politiepersoneel waarin wordt benadrukt dat de rechten en de waardigheid van personen in politiedetentie gerespecteerd moeten worden en dat mishandeling van arrestanten bestraft zal worden. Voorts wijst het CPT op training en instructie ter voorkoming van (disproportioneel) geweld tijdens de arrestatie. (paragraaf 11).

Ter vervanging van de Korpsorder (10/2004) is een nieuwe Korpsorder (No.10) met betrekking tot de behandeling en de verzorging van arrestanten opgesteld. Daarin wordt in artikel 2.1 verboden om zonder enige noodzaak geweld tegen arrestanten aan te wenden of toe te laten anderen geweld tegen arrestanten te gebruiken.

Ten aanzien van de aanbeveling voor training en instructie wordt in de brief van 30 mei het volgende opgemerkt:

The Police Internal Affairs Unit will concentrate more of its efforts on education and prevention, combined with repression and punishment. Training will be given to all personnel working with detainees by the Dutch Prison Services (DJI) so that CPT standards will be clear to everyone.

In 2007 a police-instructor was trained in the Netherlands in the education of practical police skills to minimize the use of violence. As part of the ongoing training program for police officers, he will give training in practical self defence and proper techniques to prevent the use of excessive force.

* Het CPT maakt melding van het gebruik van een zgn. 'chill room' op het politiebureau van Oranjestad. De praktijk waarbij arrestanten, voorafgaand aan het verhoor, gedurende enkele uren worden blootgesteld aan zeer lage temperaturen wordt onacceptabel genoemd. Het CPT wijst op het fysieke discomfort voor de arrestant, alsook op de pressie die hiermee op de verdachte wordt uitgeoefend. Het CPT gaat zelfs zo ver de praktijk gelijk te stellen aan onmenselijke behandeling (paragraaf 12).

Uit gesprekken met functionarissen van politie blijkt men zich niet te kunnen vinden in het door het CPT geschetste beeld. Het bestaan van een 'chill room' wordt als zodanig ontkend. Naar de opvatting van politie doelt het CPT waarschijnlijk op de ophoudkamer in Oranjestad.

waar arrestanten voorafgaand aan het verhoor verblijven. De airconditioning daar staat op dezelfde stand als in het (aangrenzende) kantoorgedeelte van het politiebureau.

* Een volgend punt van kritiek betreft het ketenen van arrestanten aan metalen ringen aan de muur in de ophoudkamers van het politiebureau Noord. Het CPT stelt dat er geen enkele rechtvaardiging bestaat voor het gebruik van de ringen. Over het routinematige ketenen van arrestanten aan dergelijke ringen merkt het CPT op dat dit kan resulteren in een onmenselijke behandeling (paragraaf 13). Opmerking verdient dat het CPT deze kwalificatie doorgaans met de nodige terughoudendheid bezigt en slechts reserveert voor serieuze misstanden, hetgeen de ernst van de geconstateerde praktijk benadrukt. Het CPT doet dan ook de dringende aanbeveling de ringen onmiddellijk te verwijderen.

Hoewel bij brief van 30 mei wordt gesteld dat de metalen ringen alleen worden gebruikt in uitzonderlijke situaties – dus niet bij wijze van routine – en slechts voor korte duur, wordt aangegeven dat een eind zal worden gemaakt aan deze praktijk. Dit wordt in een gesprek met de minister van Justitie bevestigd. Tijdens het bezoek aan politiebureau Noord is geconstateerd dat de ringen nog steeds aanwezig zijn. Uit interviews met politiefunctarissen blijkt bovendien dat de ophoudkamer in het politiecomplex Santa Cruz eveneens is voorzien van dergelijke metalen ringen.

* Het CPT doet de aanbeveling om het systeem van opsluiting in politiecellen te herzien, met het oog op het inkorten van de maximaal toelaatbare periode van opsluiting (paragraaf 14).

Het CPT stelt dat de periode onmiddellijk na de aanhouding en voor de eerste verschijning van een arrestant voor een onafhankelijke rechter, het risico van intimidatie en onderdrukking van de arrestant en misbruik van dwangmiddelen door de autoriteiten het grootst is. Als gevolg daarvan dient de duur van het verblijf in politiecellen zo kort mogelijk te zijn (paragraaf 14). Het CPT wijst daarenboven op de slechte leefcondities ('deplorable') in de politiecellen en de afwezigheid van de mogelijkheid tot luchten, die een langdurig verblijf in de politiecellen in Aruba onacceptabel maken.

Met betrekking tot bovengenoemde aanbeveling kan worden opgemerkt, dat de Gezamenlijke commissie Strafzending van de Nederlandse Antillen en Aruba thans werkt aan een voorstel voor een nieuw WvSv. Hierin wordt de maximale duur van het verblijf in politiecellen uitdrukkelijk meegenomen. De commissie stelt o.a. voor dat de duur van het bevel voor in verzekeringstelling ten hoogste drie dagen van kracht zal zijn. Bij dringende noodzakelijkheid in het belang van het onderzoek kan de in verzekeringstelling door de officier van justitie eenmaal worden verlengd met ten hoogste drie dagen. Het voorstel voorziet eveneens in een artikel waarin wordt bepaald dat de bewaring slechts ten uitvoer wordt gelegd in een huis van bewaring, tenzij de rechter anders bepaalt.

2.1.2 Detentieomstandigheden

* Ten aanzien van de drie bezochte politiecellencomplexen (Noord, Oranjestad en San Nicolaas) is het CPT uitermate kritisch. De geconstateerde detentieomstandigheden aldaar kunnen volgens het CPT worden omschreven als vernederend ('*could readily be described as degrading*'). De ernst van de bevindingen blijkt onder meer uit het gegeven dat het CPT direct na het bezoek de dringende aanbeveling heeft gedaan tot onmiddellijke sluiting van het gehele cellencomplex in Oranjestad en de strafcel van het politiecomplex Noord (paragraaf 6 en 22). De bevoegdheid van het CPT tot het maken van dergelijke '*immediate observations*' wordt slechts in zeer urgente gevallen gebruikt.

De kritiek richt zich onder meer op de zeer slechte ventilatie, de hoge temperatuur, het ontbreken van natuurlijk (dag)licht op de cellen en de slechte toegang tot water. Ook de

slaapfaciliteiten worden beneden de maat bevonden: zo waren de cellen niet voorzien van matrassen en lakens. Voorts stelt het CPT vast dat er nergens een bel-systeem aanwezig was en dat er in het geheel geen gelegenheid werd geboden om in de buitenlucht te bewegen (paragraaf 18).

Noord (Shaba)

* De materiële omstandigheden in het politiecellencomplex Noord waren in het algemeen redelijke te noemen. Het complex was recentelijk (een half jaar geleden) gerenoveerd. De hygiënische situatie, waaronder de sanitaire voorzieningen, was in orde. Met betrekking tot ventilatie was sinds het bezoek van het CPT nog niets veranderd. Er werd aangegeven dat er werd onderzocht op welke wijze ventilatie kon worden gerealiseerd.

Gedurende de nachtelijke uren werden de gedetineerden van een matras voorzien. Overdag werden de matrassen weggehaald. Er werd geen lakens of bedengoed verstrekt. Tijdens het bezoek waren niet alle cellen bezet. Gedetineerden verbleven alleen op cel.

Vastgesteld kon worden dat er thans bij iedere cel een bel-systeem aanwezig was, waarmee contact kon worden gelegd met het bewarend personeel. Hoewel de bel aan de buitenkant van de cel was gemonteerd, was deze goed bereikbaar voor de gedetineerde.

* De situatie omtrent het (ontbreken van de mogelijkheid tot) luchten was ongewijzigd. Vanwege een te kort in de personele bezetting, waardoor het moeilijk zou zijn om adequaat toezicht te kunnen uitoefenen, werd het niet mogelijk geacht om de arrestanten de gelegenheid te bieden om te luchten.

Opmerking verdient dat de mogelijkheid tot luchten en te bewegen in de buitenlucht voor het CPT een zeer belangrijk aspect vormt in de beoordeling van het verblijf in politiecellen. Het CPT heeft hieromtrent meermaals benadrukt dat gedetineerden die langer dan 24 uur worden vastgehouden dagelijks de gelegenheid geboden dienen te worden om ten minste één uur in de buitenlucht te kunnen bewegen.

* In de brief van 30 mei wordt over de aanbeveling van inval van natuurlijk licht in de cellen het volgende opgemerkt:

The building code for cellblocks states that a detainee in a police cell should have access to natural light, in the sense that he/she should be able to see the difference between day and night. At the moment, any further access to natural light as suggested by the CPT is not possible, due to the fact that this would require a complete rebuilding of all cellblocks. At present the technical possibilities of 'dimming' the neon lights during the night are being looked into.

Oranjestad

* Het oordeel van het CPT over de omstandigheden in het cellencomplex van Oranjestad is uitermate kritisch. Het CPT noemt de geconstateerde condities in de cellen 'extremely poor'. Het CPT stelt bovendien dat 'there was no evidence of the upgrading work said to have been effected after the CPT's visit in 1994' (paragraaf 20).

Na het bezoek van het CPT is het cellencomplex van Oranjestad - op aandringen van het CPT - buiten gebruik gesteld. Dit was nog steeds het geval tijdens ons bezoek aan Aruba. In de brief van 30 mei wordt opgemerkt dat op 12 mei 2008 is aangevangen met renovatiewerkzaamheden van het cellencomplex. De werkzaamheden zouden binnen twee maanden moeten plaatsvinden. Op het moment van ons bezoek was de renovatie nog niet

afgerond. Zoals eerder aangegeven is geen bezoek gebracht aan het politiecomplex Oranjestad in verband met insectenbestrijding op dat moment.

San Nicolaas

* Het cellencomplex van San Nicolaas was recentelijk (begin 2008) grondig gerenoveerd en geschilderd. Het cellenblok en de cellen maakten over het algemeen een hygiënische en schone indruk. In enkele cellen, die op het moment van het bezoek niet werden gebruikt, waren etensresten te vinden. In één van de lege cellen was de w.c. verstopt met een onderbroek.

De sanitaire voorzieningen waren aanzienlijk verbeterd. Het aanbrengen van dikkere afvoerbuizen heeft ervoor gezorgd dat de drainageproblemen zijn verholpen.

* Net als in het cellencomplex Noord werden de cellen gedurende de nachtelijke uren van een matras voorzien (van 7 uur 's avonds tot 7 uur 's morgens). Overdag werden de matrassen weggehaald. Er werd geen lakens of beddengoed verstrekt. Het risico voor stukmaken werd door het politiepersoneel te groot geacht. Alle cellen waren voorzien van een (toegankelijk) intercomsysteem.

* Ter verkoeling waren in het cellenblok plafondventilatoren aangebracht. Desondanks was het er nog warm. Tijdens gesprekken met het politiepersoneel werd aangegeven dat nog bezien werd op welke manier betere luchtcirculatie gerealiseerd kon worden.

* De situatie omtrent het luchten was ongewijzigd. Van de ruime aanwezige luchtplaats werd in het geheel geen gebruik gemaakt. Het aanwezige personeel gaf aan dat men de gedetineerden graag luchtmomenten zou willen aanbieden, maar dat dit als gevolg van de personele bezitting niet mogelijk is.

* In het rapport spreekt het CPT grote bezorgdheid uit over de aanwezige strafcel ('cachot') van het cellencomplex in San Nicolaas (paragraaf 21). Als gezegd heeft het CPT de dringende aanbeveling gedaan de strafcel buiten gebruik te stellen totdat substantiële verbeteringen zijn doorgevoerd.

Vastgesteld kon worden dat de omstandigheden in de strafcel aanzienlijk waren verbeterd. De cel was geschilderd en maakte een schone indruk. Het sanitair in de cel was gerepareerd. In de strafcel was aan de achterkant een voorziening gecreëerd om door middel van indirect licht de cel te verlichten.

2.1.3 Mishandeling en waarborgen tegen mishandeling

* Het CPT heeft herhaaldelijk benadrukt dat gedurende de periode onmiddellijk na de vrijheidsberoving het risico op intimidatie en fysieke mishandeling het grootst is. Als gevolg hiervan heeft het CPT een aantal procedurele waarborgen ontwikkeld, teneinde dit risico tot een absoluut minimum te beperken. Ook in het rapport ten aanzien van Aruba heeft het CPT in het bijzonder aandacht besteed aan het garanderen van deze waarborgen.

In de brief van 30 mei wordt hier – in algemene zin – het volgende over opgemerkt:

Attention has been given to the procedures with regard to the rights of detainees by, among other things, amending the existing Police Order on Detainees (Korpsorder No. 10/2004). Furthermore, training will be provided to the personnel of CEA, KIA, and APF who are in charge of guarding detainees. Revision of the Police Order has been given priority and will be completed shortly.

Registration of all the information concerning detainees will be registered in the new Police Registration System ACTPOL, which will be in place and operational in the year 2008.

Vastgesteld kon worden dat gebruikmaking van ACTPOL (ICT-applicatie binnen alle politiekorpsen) waarbinnen een eenvormig en persoonlijk arrestantendossier nader uitgewerkt kan worden, vindt momenteel nog in geen van de bezochte politiecomplexen plaatsvindt.

* Een belangrijke waarborg betreft het recht voor iedere arrestant om iemand naar keuze te informeren over zijn aanhouding (paragraaf 26-28). Het CPT benadrukt dat dit recht op notificatie van de vrijheidsbeneming uitdrukkelijk in een wettelijke regeling dient te worden neergelegd. Het CPT erkent dat in het kader van het opsporingsonderzoek het gerechtvaardigd kan zijn een arrestant voor een bepaalde tijd uit te sluiten van het recht een familielid of een andere persoon naar keuze van de vrijheidsbeneming te informeren. De omstandigheden waaronder een dergelijke exceptie is toegestaan dienen eveneens in een wettelijke bepaling te zijn neergelegd.

De beslissing om de arrestant te beperken in zijn recht dient volgens het CPT vervolgens schriftelijk en met redenen omkleed te worden vastgelegd en behoeft de uitdrukkelijke goedkeuring van een (hulp)officier van justitie. De beperking dient bovendien strikt aan tijd gebonden te zijn. Het CPT houdt thans vast aan een periode van uitstel van maximaal 48 uur.

Het recht op notificatie zal uitdrukkelijk worden bijgevoegd op het formulier met rechten voor de verdachte, zoals bedoeld in artikel 82 WvSv. Voorbereiding voor een nieuw WvSv vindt thans plaats.

Ten aanzien van minderjarige arrestanten bepaalt artikel 3.1 van het ontwerp Korpsorder het volgende:

Bij het insluiten van minderjarige arrestanten worden de ouders dan wel de wettelijke vertegenwoordigers van de insluiting op de hoogte gesteld. Dit geschiedt in principe door de ambtenaar die met het onderzoek is belast dan wel door een personeelslid van de sectie/afdeling waar het onderzoek plaatsvindt.

Uit verschillende interviews is gebleken dat, hoewel het recht op notificatie van de vrijheidsbeneming nog niet uitdrukkelijk in een wettelijke regeling is neergelegd, hieraan in de praktijk wel uitvoering wordt gegeven.

* Een belangrijke waarborg vormt de toegang tot een raadsman vanaf het vroegste moment van de vrijheidsbeneming (paragraaf 29-33).

Over dit onderwerp zijn geen recente ontwikkelingen gemeld.

* Een belangrijke waarborg betreft de toegang tot een arts vanaf het vroegste moment van de vrijheidsbeneming. (paragraaf 34-35). Het CPT doet een aantal aanbevelingen terzake. Het CPT stelt vast dat de toegang tot een arts in de praktijk niet altijd mogelijk blijkt te zijn. Het CPT is met name kritisch over de geconstateerde praktijk waarbij het politiepersoneel de noodzaak tot het inroepen van medische zorg zelf zou toetsen. Het CPT acht dit onacceptabel.

In de brief van 30 mei wordt over de toegang tot een arts het volgende opgemerkt:

A system of medical aid is in place and has recently been reviewed. A detainee is allowed to request medical assistance of a medical professional (doctor or nurse) and the assistance will be provided as soon as possible.

The watch commander will always make a first evaluation of the medical needs of the detainee, to prevent misuse of the medical aide system. However, the watch commander will

not make any medical judgment and will contact the medical professional immediately whenever the situation requires this.

If a detainee indicates the he wishes to see a doctor of his choice, provisions are made but the detainee will have to pay the costs of the doctor's visit himself.

Medical examinations always take place in a specific room that is reserved for this purpose (dokterskamer). A police officer is only present at the medical examination if the doctor requests this or if the specific circumstances of the case make this necessary.

The medical information of the detainee is available to the detainee and his lawyer. Medications, as subscribed by the medical professional, will be registered in the records of the detainee (ACTPOL detainee module) at the watch commander's station. The watch commander is responsible for giving the medications to the detainee.

The procedure concerning medical aide and registration will be part of the new Police Order on Detainees. There will be a procedure in place for steps to be taken if a detainee dies during custody.

Vastgesteld kon worden dat een Protocol hongerstaking thans beschikbaar is.

Tijdens het bezoek aan Aruba is onvoldoende gelegenheid geweest om een adequaat beeld te krijgen van de huidige situatie betreffende de toegang tot medische verzorging van arrestanten.

* Een volgende procedurele waarborg wordt gevormd door het informeren van de arrestant over het bestaan van zijn rechten (paragraaf 36). Het gebruik van het formulier met rechten voor de verdachte, zoals bedoeld in artikel 83 WvSv, wordt door het CPT als een verbetering aangemerkt ten opzichte van de situatie in 1994. Het CPT doet de aanbeveling het recht op notificatie van de vrijheidsbeneming en het recht op toegang tot een arts op dit formulier bij te voegen (paragraaf 37)

In de brief van 30 mei wordt hieromtrent het volgende opgemerkt:

The APF will revise the written notification form that is currently being utilized to inform detainees of their rights, to include also the right to have a third person of their choice informed of their detention and the right to have access to a doctor.

* Verslaglegging (paragraaf 38)

Een volgende waarborg betreft het systeem van verslaglegging van relevante gegevens omtrent het verblijf in politiecellen (paragraaf 38). In deze individuele '*custody records*' dienen onder meer gegevens geregistreerd te worden als: het tijdstip van binnenkomst op het politiebureau, het moment van de voorgeleiding voor de rechter-commissaris, de aanwezigheid van persoonlijke bezittingen, het tijdstip van het aanbieden van maaltijden, het tijdstip van het bezoek van een arts of de raadsman, het tijdstip en de duur van het verhoor en de verschijning ter terechtzitting.

Bij brief van 30 mei wordt verklaard dat binnen ACTPOL een eenvormig en persoonlijk arrestantendossier nader uitgewerkt zal worden. Daarbij zal onder meer aandacht zijn voor opname van de gegevens zoals deze door het CPT worden voorgesteld.

Zoals hierboven reeds aangegeven was deze ICT-applicatie ten tijde van ons bezoek nog niet operationeel.

- * Effectieve en adequate klachtprocedure politieoptreden (paragraaf 40)

Over dit onderwerp zijn geen recente ontwikkelingen gemeld.

2.1.4 Conclusie: bevindingen over politiecellen

De *chill-room* en de metalen ringen blijven bij een kritische lezer van het rapport van het CPT zonder twijfel op het netvlies zitten. Opmerkelijk is dat we hebben kunnen vaststellen dat het gebruik van een *chill-room* op geen enkele wijze is bevestigd. Het voornemen om metalen ringen te verwijderen is nog niet gerealiseerd en aanbevolen wordt om dit nu met gezwinde spoed te realiseren. Enig argument om de ringen te handhaven is door niemand gegeven.

Niet geconstateerd is dat er concrete maatregelen zijn genomen of worden voorbereid om de duur van het verblijf in de politiecellen te beperken. Het CPT stelt een strenge norm: twee dagen moet de regel zijn en tien dagen is te lang. Hier mag ook sturing door het Openbaar Ministerie worden verwacht en dat geldt eveneens voor zover het gaat om de incidentele onderbrenging van jeugdigen en illegalen in de politiecel.

De detentieomstandigheden in politiecellen werden in het rapport van het CPT duidelijk gediskwalificeerd: zeer slechte ventilatie, hoge temperatuur, het ontbreken van natuurlijk (dag)licht op de cellen, slechte toegang tot water en geen matrassen en lakens. Er zijn duidelijk verbeteringen geconstateerd.

- De materiële omstandigheden in het politiecellencomplex Noord waren in het algemeen redelijk te noemen. Het complex was recentelijk (een half jaar geleden) gerenoveerd. De hygiënische situatie, waaronder de sanitaire voorzieningen, was in orde. In de nachtelijke uren worden matrassen verstrekt, maar geen lakens of andere beddengoed. Er is een belsysteem gerealiseerd.
- Het politiecomplex San Nicolas was recentelijk (begin 2008) grondig gerenoveerd en geschilderd. Het cellenblok en de cellen maakten over het algemeen een hygiënische en schone indruk. De sanitaire voorzieningen waren aanzienlijk verbeterd. Verstrekking van matrassen tijdens de nachtelijke uren en de aanwezigheid van plafondventilatoren zijn positief te waarderen. De omstandigheden in de strafcel waren verbeterd.

Ondanks deze verbeteringen zijn er nog punten van grote zorg. Zo wordt niet gerealiseerd dat de arrestanten in de gelegenheid zijn om te luchten. De dossiervorming is nog beneden de maat. Nader onderzoek is noodzakelijk om zicht te krijgen op de vraag of adequate medische zorg beschikbaar is. Voorts is het van grote betekenis om te kunnen vaststellen of de detentieomstandigheden in de twee niet bezochte cellencomplexen inmiddels op een aanvaardbaar niveau is gebracht.

2.2 Vreemdelingendetentie

Tijdens het bezoek aan Aruba is een bezoek gebracht aan de *Institutio di Alarma y Seguridad di Aruba (IASA)*. Dat is de plaats waar de opgepakte vreemdelingen binnenkomen en door de *Warda Nos Costa* worden ondervraagd, alvorens (eventueel) in vreemdelingenbewaring te worden genomen. Voorts is de inrichting voor vreemdelingenbewaring 'Centro pa detencion di ilegalnan' (CDI) in San Nicolas bezocht.

2.2.1 Inleidende opmerkingen

* Het CPT doet de aanbeveling om alternatieve (niet-vrijheidsbenemende) maatregelen te ontwikkelen voor illegale vreemdelingen (paragraaf 41). Het CPT benadrukt voorts dat het vasthouden van illegale vreemdelingen in politiecellen niet langer dient plaats te vinden dan strikt noodzakelijk (paragraaf 42).

In de brief van 30 mei wordt hierover het volgende opgemerkt:

When irregular migrants (i.e. without valid papers) are arrested, an investigation as to their legal status is conducted as promptly and as efficiently as possible. The persons in question are allowed to call their relatives or (possible) employer and provided food and beverages.

Once it has been ascertained that the ordinance on the admittance and expulsion of aliens has been violated, a consideration of the interests at stake is made in order to determine whether someone should be detained at the CDI. It is also possible that a "reporting duty" is imposed pending a person's expulsion.

If a detention order is issued, irregular migrants are transferred to the CDI. They are not held at police stations, unless they have also committed a crime.

* Het beeld dat naar aanleiding van het bezoek aan de IASA en de gesprekken met verschillende medewerkers van de IASA (waaronder de directeur) naar voren komt, is in overeenstemming met hetgeen in voornoemde brief wordt geschetst. Opgepakte vreemdelingen worden bij binnenkomst zo spoedig mogelijk ondervraagd. Nadat het verhoor heeft plaatsgevonden worden de vreemdelingen doorgeplaatst naar de CDI of in vrijheid gesteld. Vreemdelingen blijven nooit 's nachts in de IASA. Alleen op het moment dat er verdenking bestaat dat er (tevens) strafbare feiten zijn gepleegd worden illegale vreemdelingen geplaatst in een politiebureau.

* Er kon worden vastgesteld dat er – zij het in beperkte mate – gebruik wordt gemaakt van een meldingsplicht in afwachting van een eventuele uitzetting. Dit gebeurt op het moment dat de betrokkene kan aantonen dat hij een vaste woon- of verblijfplaats heeft in Aruba, getrouwd is of kinderen heeft.

* Er kon worden vastgesteld dat alle leden van de *Warda Nos Costa* deelnemen aan verschillende onderwijsmodules waarin naast theoretische kennis over de vreemdelingenwet, het Nederlandse paspoort en (recente) jurisprudentie in het bijzonder aandacht is voor bejegeningaspecten en het gebruik van geweld. De studiestof wordt samengesteld en onderwezen door twee juristen van de IASA. Na iedere module wordt de behandelde studiestof getentamineerd.

Niet is gebleken dat deze onderwijsmodules tevens aangeboden worden aan het personeel van de *Cuerpo Especial Arubano (CEA)*, dat belast is met de verzorging en bejegening van vreemdelingen die in afwachting van hun uitzetting in de CDI worden vastgehouden. Over de opleiding en training van het personeel in het CDI wordt in de brief van 30 mei 2008 het volgende opgemerkt:

Personnel of the centre will (...) take part in the special training courses on the treatment of detainees which the ICN (red. Instituto Correccional Nacional) will organize in consultation with the Dutch DJI.

2.2.2 Detentieomstandigheden in 'Centro pa detencion di ilegalnan'

* Het CPT plaats een aantal kritische opmerkingen over de detentieomstandigheden in de CDI. De opmerkingen betreffen onder meer de overbevolking in het centrum, de smerige cellen en de aanwezigheid van ongedierte (kakkerlakken en muskieten), slechte sanitaire voorzieningen, het ontbreken van een bel-systeem (paragraaf 46) en de afwezigheid van een zinvol activiteitenprogramma voor de vreemdelingen (paragraaf 47).

* De detentieomstandigheden in het CDI vormen voor het CPT aanleiding tot het afgeven van een zgn. *immediate observation*. Het CPT doet daarin het dringende verzoek om binnen een maand te geïnformeerd te worden over de maatregelen die zijn ondernomen ter verbetering van de fysieke condities en het gevoerde regime aldaar (paragraaf 6).

Bij brief van 25 september 2007 is het CPT medegedeeld dat het CDI niet voldoet aan de vereiste standaarden voor het vasthouden van illegale vreemdelingen. In de brief van 30 mei 2008 wordt vervolgens aangekondigd dat de Arubaanse overheid voornemens om een nieuwe inrichting voor vreemdelingenbewaring te bouwen. Hierover wordt het volgende opgemerkt:

At present plans are drawn for such a centre which will have to comply with international standards and will also provide more recreational facilities. Funds and a location in Oranjestad have been allocated for this project.

Although it is the intention of the Government to start building this centre as soon as possible, in the meantime 12 cells at the present facility will be done up within 2 months. A sum of money has been allocated to repair and refurbish the in-cell sanitary facilities and detainees will be allocated a bed and provided with clean mattresses and bedding. Because the cells are constantly supervised and will not be in use for very much longer, no call bells system will be installed.

* Sinds het bezoek van het CPT is er niets veranderd in het CDI. De beweerde renovatie is (nog) niet gerealiseerd. Het gebouw verkeert in zeer slechte staat en is totaal onacceptabel voor het detineren van personen. De ligging van het centrum aan zee zorgt voor snelle oxidatie van het metaalwerk. De cellen maken een vervallen en smerige indruk. In sommige cellen liggen versleten matrassen. Eén cel is volledig uitgebrand.

Op het moment van ons bezoek stonden alle cellen leeg. Het centrum blijkt al enige tijd niet meer structureel in gebruik te zijn. Uit interviews (o.a. met de directeur van de CEA) komt naar voren dat dit enerzijds te maken zou hebben met de slechte staat waarin het centrum verkeert. Anderzijds wordt het feit, dat de *Warda nos Costa* op grond van rechterlijke uitspraak niet meer gerechtigd zou zijn om arrestaties te verrichten, genoemd als mogelijke oorzaak van de leegstand.

Op incidentele basis wordt nog gebruik gemaakt van de cellen in het CDI. Uit gesprekken met personeel van de CEA blijkt dat slechts wanneer vreemdelingen op strafrechtelijke titel in de KIA verblijven en moeten worden uitgezet, deze gedetineerden tot het moment van uitzetting in het centrum worden ondergebracht. In de week van ons bezoek zouden er nog drie vreemdelingen voor ongeveer 2/3 dagen in het CDI hebben vastgezet.

2.2.3 Conclusie: bevindingen over vreemdelingendetentie

De conclusie ten aanzien van de verblijfsomstandigheden in het CDI kan buitengewoon kort zijn. De zorgwekkende situatie is sinds het bezoek van het CPT niet gewijzigd. Het gebouw

verkeert in zeer slechte staat en is totaal onacceptabel voor het detineren van personen. Ook incidenteel onderbrengen van een paar gedetineerden is niet te dulden. Bij de huidige stand van zaken zijn niet alleen de materiële omstandigheden beneden de maat, maar er is ook niet voorzien in enige vorm van verzorging of daginvulling.

2.3 Penitentiare inrichtingen

Tijdens het bezoek aan Aruba is een bezoek gebracht aan het Korrektie Instituut Aruba (KIA) te San Nicolas. De KIA doet dienst als huis van bewaring en gevangenis. Er verblijven zowel mannelijk als vrouwelijke gedetineerden.

Korrektie Instituut Aruba - gevangenis en huis van bewaring

2.3.1 Inleidende opmerkingen

* Het CPT constateert dat de detentiecapaciteit van de KIA sinds het vorige inspectiebezoek in 1994 aanzienlijk is gestegen. Het CPT signaleert voorts dat structurele vernieuwingen niet in volle omvang kunnen worden doorgevoerd vanwege een tekort aan voldoende personeel (paragraaf 57).

Het personeelstekort in het gevangeniswezen, zoals dat door het CPT wordt vastgesteld, blijkt nog onverminderd aanwezig te zijn. Voorts blijkt het ziekteverzuim onder het inrichtingspersoneel groot te zijn. Uit gesprekken met verschillende personen, werkzaam op het terrein van de vrijheidsbeneming (o.a. de directeur van de KIA), blijkt dat het ontbreken van voldoende en goed opgeleid personeel de verbetering in de KIA remt.

Om het ziekteverzuim aan te pakken zijn er afspraken gemaakt met de SVB, die de uitvoering van onder meer de ziekte- en ongevallenwet verzorgt. In een brief van 12 augustus 2008 van de directeur van de KIA, dhr. E. Geermans, is voorts te lezen dat de leidinggevenden binnenkort cursussen en trainingen krijgen om verzuimgesprekken te voeren. Het beleid om het frequent verzuim aan te pakken ligt reeds klaar.

2.3.2 Mishandeling

* In het CPT-rapport wordt opmerking gemaakt van een aantal incidenten waarbij gedetineerden zouden zijn mishandeld (paragraaf 58-61). Het CPT beveelt aan dat concrete maatregelen moeten worden genomen om mishandeling door het inrichtingspersoneel van de KIA in de toekomst te voorkomen. De te nemen maatregelen dienen mede gericht te zijn op verbetering van management en toezicht (paragraaf 61).

In reactie op deze aanbeveling wordt in de brief van 30 mei het volgende opgemerkt:

The management team will visit the department(s) with increased regularity in order to direct and coach personnel.

Daarnaast blijkt zowel uit voornoemde brief als uit de brief van de heer Geermans blijkt dat er in het kader van de intentieverklaring met Dienst Justitiële Inrichtingen Nederland initiatieven zijn ontwikkeld om de kwaliteit van opleidingen organisatiebreed te verbeteren. Binnen de afdeling Scholing en Vorming van de DGWA/ICN wordt voorts gewerkt aan het ontwerp van de module bejegening en praktisch penitentiare optreden.

Er kon worden vastgesteld dat sinds 1 augustus 2008 er bij het ministerie van Justitie een functionaris is aangewezen die belast is met het opzetten van opleidingen en de kwaliteitsmeting van deze opleidingen. Zij zal de opleidingen doorlichten en zowel aan de directie van ICN en de minister van Justitie advies uitbrengen.

Er wordt voorts gewerkt aan een geweldsinstructie voor het inrichtingspersoneel in de KIA. Niet duidelijk is geworden wanneer een dergelijke instructie in werking zou kunnen treden.

* In samenhang met het voorgaande toont het CPT zich eveneens zeer bezorgd over het aantal geweldsincidenten tussen gedetineerden onderling. In een aantal gevallen zou het inrichtingspersoneel niet adequaat hebben opgetreden of was er in het geheel geen personeel in de buurt (paragraaf 62).

Het CPT benadrukt in al zijn rapporten dat op de inrichtingsautoriteiten een zorgplicht rust om te waken over de belangen en de lichamelijke fysieke bescherming van gedetineerden. Een veilig detentieklimaat vereist volgens het CPT bovenal voldoende en goed opgeleid inrichtingspersoneel en meer contacten (bejegening) tussen het personeel en de gedetineerden zodat een positieve relatie kan worden opgebouwd.

In reactie hierop wordt in de brief van 30 mei 2008 het volgende opgemerkt:

The management team is informed daily of the problems concerning inter-prison violence and tries as much as possible to keep problematic prisoners separated.
The officer of day programs with variation, a job, formation and courses should be able to solve the above mentioned problem.
On the other hand, the management team is confronted with so called 'gang members' who share a history prior to imprisonment. These gang members are kept separated as much as possible. This is, if the infrastructure capacity allows it.

Als gevolg van de geschetste problematiek is het dienstrooster binnen de KIA aangepast. Hierdoor wordt een flexibele inzet van het personeel over de afdelingen mogelijk gemaakt. Dit moet ervoor zorgen dat er meer personeel beschikbaar is op de afdeling waar activiteiten plaatsvinden.

Voorts wordt er gewerkt aan verandering van de cultuur binnen de organisatie. Er is structureel maandelijks overleg met de ploegcommandant, waarbij personeelsleden elkaar aanspreken op bejegening en incidenten.

2.3.3 Detentieomstandigheden

Materiële omstandigheden

* Net als in het rapport naar aanleiding van het bezoek in 1994 doet het CPT aanbevelingen over het aantal gedetineerden per cel in de KIA. Het CPT benadrukt dat niet meer dan twee gedetineerden per cel mogen worden vastgehouden (paragraaf 66).

Tijdens ons bezoek aan de KIA was de praktijk van drie gedetineerden per cel onveranderd. In de brief van 30 mei wordt gesteld dat penitentiaire regelgeving het plaatsen van drie gedetineerden per cel toestaat. Wanneer het maximaal aantal gedetineerden per cel wordt teruggebracht naar twee gedetineerden heeft dat als gevolg dat er structurele heenzendingen zullen plaatsvinden. Dat wordt als zeer onwenselijk beschouwd.

* Het CPT doet de aanbeveling om het ventilatiesysteem op de vrouwenafdeling en de jeugdafdeling te verbeteren (paragraaf 66).

Hierover wordt bij de brief van 30 mei 2008 opgemerkt:

Installments of ceiling ventilators on the mentioned sections will be realized within a short period of time. In addition, some ventilation elements will be removed to provide extra airflow and daylight in cells.

Tijdens ons bezoek kon worden vastgesteld dat ter uitvoering van bovengenoemde verbeteringen reeds voorbereidingswerkzaamheden waren verricht.

Voorts kon worden vastgesteld dat de ventilatie in de strafcellen waren verbeterd. Bovendien werd aangekondigd dat een externe firma een 24 uur temperatuur- en vochtigheidsinstrument zal plaatsen en advies zal uitbrengen met betrekking tot de ventilatieproblematiek.

* Het CPT beveelt voorts aan dat er maatregelen genomen moeten worden om enige vorm van privacy voor vrouwelijke en jeugdige gedetineerden in de cellen mogelijk te maken (paragraaf 66).

Tijdens het bezoek aan de vrouwenafdeling kon worden vastgesteld dat de cellen voor de meldkamers inmiddels waren voorzien van metalen schotten die meer privacy bieden aan de gedetineerden. Voor de overige afdelingen (jeugd, e.b.a. en i.b.a.) werd aangekondigd dat dergelijke schotten voor het eind van dit jaar zouden worden geplaatst.

* Het valt te betreuren dat het nog steeds niet gelukt is om de FOBA afdeling wederom in gebruik te nemen (paragraaf 67). Meer in het algemeen geldt thans dat de voorzieningen in de psychiatrische en psychologische hulpverlening beneden de maat is.

Regime

* Traditiegetrouw besteedt het CPT de nodige aandacht aan het realiseren van een zinvol dagprogramma binnen de penitentiaire inrichting. Naar het oordeel van het CPT dient iedere gedetineerde dagelijks 8 uur of meer buiten zijn cel te verblijven. De tijd buiten de cel dient zoveel mogelijk te worden besteed aan betekenisvolle activiteiten. Dit geldt zowel voor veroordeelden gedetineerden als voor gedetineerden die in afwachting van hun strafproces in detentie verblijven. Hierbij valt te denken aan sport, arbeid, educatie en recreatie. Een gevarieerd activiteitenprogramma binnen de inrichting kan op fundamentele wijze bijdragen aan het resocialisatieproces van een gedetineerde en kan voorts de negatieve aspecten van het verblijf in de inrichting compenseren (paragraaf 68).

In reactie hierop wordt in de brief van 12 augustus 2008 van de heer Geermans het volgende opgemerkt:

- Er zijn drie nieuwe werkplaatsen binnen de muren van ICN gebouwd. DE werkzaamheden zullen voortaan in deze werkplaatsen worden uitgevoerd en zodoende komen de praktische leslokalen vrij voor lessen/trainingen
- De computercursussen zullen per september voor zowel jeugd, vrouwen en mannen aanvangen.
- Wij krijgen binnenkort professionele ondersteuning bij het heropzetten van de bibliotheek. Een bibliothecaris van een inrichting in Nederland zal ons vrijwillig ondersteunen. De huidige situatie past niet in de toekomst plannen. Er komen kleine studiezalen waar betere begeleiding en sturing kan worden gegeven aan de gedetineerden.

In de brief van 30 mei 2008 wordt het aanbod van zinvolle activiteiten direct afhankelijk gesteld aan beschikbare financiën en personeel:

Expansion of the daily programs is dependant of the amount of guards and supporting personnel at disposal. Plans to ensure that more than 50% of the prisoners have daily and useful activities are being developed and the objective is to start as per July 1st 2008. Juveniles are expected to follow certain recourses. For this objective extra resources have been added to the budget for 2009.

These will be used to hire external manpower/professionals. The intension is to send at least 2 guards to the Netherlands for an internship to gain experience in a juvenile detention unit. Training personnel to work with this target group will be guarantee for durability.

Tijdens het bezoek aan de KIA is gebleken dat een eerste aanzet tot het aanbieden van een zinvol dagprogramma zichtbaar is, zij het in beperkte mate. Arbeid wordt dagelijks

aangeboden aan slechts 24 gedetineerden. De werkzaamheden bestaan uit: stofferen, timmerwerk en lassen. Daarnaast is er voor iedere gedetineerde dagelijks gelegenheid om minimaal een uur te sporten en worden er bijbellessen verzorgd.

De situatie rondom het aanbieden van zinvolle activiteiten voor jeugdige gedetineerden in de KIA is sinds het bezoek van het CPT onveranderd gebleken. Onderwijsprogramma's zouden al wel in ontwikkeling zijn, doch niet eerder gereed dan 1 januari 2009.

Er kon worden vastgesteld dat er geen ontwikkelingen zijn betreffende een regime dat specifiek is toegesneden op langgestraften en levenslanggestraften. De twee gedetineerden die momenteel een levenslange gevangenisstraf in de KIA uitzitten, werken dagelijks 8 uur in de inrichting.

2.3.4 Medische zorg

* Het CPT stelt vast dat het niveau van medische verzorging in de KIA beneden de maat is. Het CPT constateert dat, als gevolg van gebrekkige financiële middelen, niet voor iedere gedetineerde voldoende toegang kan worden geboden tot (kosteloze) medische verzorging (paragraaf 70). Het CPT doet de aanbeveling hier verandering in aan te brengen.

In de brief van 30 mei 2008 valt te lezen dat *'this recommendation has been accepted and implemented.'*

* Het CPT doet de nodige voorstellen betreffende het medische personeel dat werkzaam is in de KIA (paragraaf 72-74).

Ten aanzien van de bezetting van het medische personeel is sinds het bezoek van het CPT niet veel veranderd. Het beeld dat naar voren komt is dan men de noodzaak voor meer medisch personeel niet altijd deelt met het CPT.

Zo wordt er gesteld dat er onvoldoende indicaties zijn om een verpleger tijdens de avonduren in dienst te hebben (paragraaf 73). Er wordt bovendien opgemerkt dat het (niet-medische) personeel een EHBO-opleiding heeft gevolgd. Dit maakt onderdeel uit van de standaardopleiding. Wel zal binnenkort de medische dienst bemand zijn van 7.00 uur tot 18.00 uur gedurende het activiteitenprogramma van de gedetineerden. Er zijn momenteel twee verpleegkundigen werkzaam in de KIA. Er is een vacature voor nog een verpleegkundige die gekwalificeerd is in de psychiatrie.

De aanbeveling met betrekking tot het aantrekken van een fulltime arts was nog niet gerealiseerd. De arts die momenteel werkzaam is binnen de KIA is niet in dienst van het gevangeniswezen, maar werkt op contractsbasis voor Justitie.

Externe tandheelkundige behandeling en verzorging loopt via verwijzing van de arts. Het in dienst nemen van een tandarts wordt in financieel opzicht onverantwoordelijk geacht.

* Het CPT doet de aanbeveling dat iedere gedetineerde binnen 24 uur na binnenkomst in de inrichting een dokter dient te bezoeken en indien nodig lichamelijk onderzocht te worden (paragraaf 76). Het belang van medische screening bij binnenkomst in de inrichting is onder meer gelegen in het feit dat het kan bijdragen aan het voorkomen van de verspreiding van besmettelijke ziekten. Daarnaast kunnen op deze wijze bepaalde psychosociale kenmerken bij gedetineerden, die indicatief zijn voor een verhoogd risico op zelfdoding tijdens de vrijheidsbeneming, vastgesteld worden. Ten slotte is medisch onderzoek bij binnenkomst essentieel voor het constateren van mogelijke verwondingen.

Hoewel bij brief van 30 mei wordt aangegeven dat de aanbeveling in overweging wordt genomen, kon worden vastgesteld dat tijdens het bezoek aan de KIA nog niet in volle omvang aan de aanbeveling werd voldaan.

In de brief van directeur Geermans wordt gesteld dat medische onderzoeken bij binnenkomst thans gebeuren op indicaties en waarneming van de verplegers. De aanbevolen screening wordt financieel (nog) niet mogelijk geacht.

* Uit de brief van 12 augustus van de heer Geermans blijkt dat het ziekenhuis bezig is met het werven van een forensisch psychiater om zodoende de psychiatrische zorgproblematiek aan te pakken. De DGWA/ICN zal het initiatief nemen om de psychiatrische kosten in de jaarlijkse begroting mee te nemen en probeert uit deze invalshoek de zorg te verbeteren en te garanderen.

* In overeenstemming met de aanbevelingen hieromtrent kon worden vastgesteld dat de Dienstinstructie bij zelfdoding of poging tot zelfdoding evenals het Protocol hongerstaking inmiddels gereed is (paragraaf 82-83). Het inrichtingspersoneel zal binnenkort trainingen volgen over de inhoud van deze documenten.

2.3.5 Overige zaken

Drugsgelateerde zaken

* Met betrekking tot de aanbevelingen van het CPT betreffende de drugsproblematiek binnen de KIA (paragraaf 85-87) wordt in de brief van 12 augustus 2008 het volgende opgemerkt:

- Wij zijn bezig met een ontmoedigingsbeleid voor het gebruik van drugs gedurende de detentie. Ook is er een aanpak voor het invoeren en gebruiken van drugs binnen de inrichting. De gedetineerden zullen geïnformeerd worden over het plan "structurele urine controle" en de consequenties daarvan. Er wordt binnenkort een samenwerkingsprotocol getekend met Nationale Drugsbestrijding Dienst. Zij zullen professionele hulp bieden aan hen die het vraagt.
- De zogenaamde "junkies" en meestal stelselmatige daders worden op een aparte vleugel ondergebracht. Hier komen zij in aanmerking voor begeleiding en worden geregeld gecontroleerd op het gebruik van verdovende middelen.
- Bij positief testen heeft de gedetineerde recht op een contra-onderzoek, doch dan op eigen kosten net als in Nederland. Bij negatief resultaat worden de gemaakte kosten terug betaald aan de gedetineerden.

Disciplinaire procedure

* Het opleggen van disciplinaire sancties binnen de KIA kon worden vastgesteld dat dit slechts gebeurt door de directeur, de waarnemend directeur of het hoofd afdeling binnendienst. Beslissingen aangaande disciplinaire sancties worden altijd schriftelijk aan de gedetineerden kenbaar gemaakt. Dit is aanzienlijk verbeterd. Het rapport is opgesteld in het Nederlands. Indien noodzakelijk wordt wel altijd uitleg gegeven in de taal van de gedetineerde.

* Straffen en maatregelen bij overtreding van instructies en huisregels gebeuren conform de Landsverordening Penitentiaire Beginselenwet. Uit gesprekken met het inrichtingspersoneel komt naar voren dat het opleggen van collectieve straffen (paragraaf 88) niet meer gebeurt. Wel is het mogelijk om meerdere gedetineerden op grond van een maatregel in een afzonderingscel te plaatsen.

* Het CPT plaatst enkele kritische kanttekening bij de omstandigheden in de afzonderingsafdeling (paragraaf 90) en doet de nodige voorstellen ter verbetering.

Op grond van het bezoek aan de KIA kon worden vastgesteld dat de situatie in de afzonderingsafdeling aanzienlijk was verbeterd. Er was een bel-systeem geïnstalleerd en de drainageproblemen waren verholpen. Met betrekking tot het luchten was er niet veel veranderd. Om gedetineerden de mogelijkheid te bieden tot luchten dienen zij over de afdeling naar de luchtplaats te lopen. Dit wordt als onwenselijk ervaren.

2.3.6 Conclusie: bevindingen over de KIA

In de KIA knel de persoonsproblematiek. Er is gebrek aan personeel en het aanwezige personeel moet nader worden geschoold. Het is duidelijk dat op het niveau van de directie deze problematiek goed onder ogen wordt gezien en dat voor het detentieklimaat in de KIA de voorgenomen investering in de personeelsproblematiek essentieel is. Dat geldt in het bijzonder voor het ontwikkelen van een strategie om om te gaan met geweld tussen gedetineerden (in plaats van interventie).

Het door ons waargenomen beeld van de KIA als penitentiaire inrichting is dat er - zeker voor Caribische begrippen - sprake is van een redelijk functionerende inrichting. De hygiënische omstandigheden zijn redelijk in orde en derhalve niet een vooraanstaand aandachtspunt.

In steekwoorden nu eerst de algemene bevindingen over wat wel is gerealiseerd sinds het bezoek van het CPT:

- er zijn metalen schotten geplaatst in verband met privacy;
- er worden geen collectieve disciplinaire straffen meer opgelegd;
- bevoegdheid tot het opleggen van disciplinaire straffen ligt op directieniveau;
- een protocol hongerstaking is tot stand gekomen;
- een dienst instructie bij zelfdoding of poging tot zelfdoding is gerealiseerd;
- verbeteringen betreffende het ventilatiesysteem zijn (gelet op geconstateerde voorbereidingen) aanstaande;

De belangrijkste algemene bevindingen over wat niet is gerealiseerd:

- de omstandigheden op de afzonderingsafdeling zijn op onderdelen nog steeds beneden de maat. Zo moet het luchten van afgezonderde gedetineerden gewoon gerealiseerd worden en is het onacceptabel dat dit alleen niet gerealiseerd wordt omdat de afgezonderde dan gewone verolijfsafdelingen passeert;
- de aanbeveling betreffende het aantal gedetineerden per cel is niet opgevolgd: er worden nog steeds drie (en geen twee) gedetineerden op cel geplaatst. Een beroep op overmacht vanwege de capaciteitsdruk zal naar mate de tijd verstrijkt steeds minder geloofwaardig zijn;
- het is nog steeds niet gelukt om de FOBA afdeling wederom in gebruik te nemen;
- de voorziening in psychiatrische en psychologische hulpverlening is beneden de maat;
- er is te weinig voortgang voor wat betreft de invulling van een zinvol dagprogramma en de medische zorg.

2.4 Samengevat: de voornaamste bevindingen op een rij

De volgende conclusies zijn moeilijk los van het CPT-rapport te lezen. De conclusies beperken zich tot de vaststelling of een aanbeveling van het CPT wel of niet is gerealiseerd.

Politiecellen

Sinds het bezoek van het CPT is de feitelijke situatie in de politiecellen op onderdelen verbeterd. Ondanks deze verbeterpunten zijn er nog punten van grote zorg.

In steekwoorden nu eerst de belangrijkste algemene bevindingen over wat wel is gerealiseerd:

- de materiële omstandigheden in Noord en San Nicolas zijn verbeterd. Beide politiecellencomplexen zijn recentelijk gerenoveerd;
- de hygiënische omstandigheden en de sanitaire voorzieningen in de bezochte politiecellen waren in orde;
- de politiecellen worden in de nachtelijke uren voorzien van matrassen;
- een belystingssysteem is conform de aanbeveling van het CPT gerealiseerd;
- de omstandigheden in de strafcel (Noord) waren verbeterd;

De belangrijkste algemene bevindingen over wat niet is gerealiseerd:

- de verblijfsduur in de politiecellen is te lang;
- de metalen ringen in de ophoudkamers zijn niet verwijderd;
- de norm van een uur luchten per dag wordt niet gehaald;
- de dossiervorming is nog beneden de maat;

Vreemdelingendetentie

De zorgwekkende situatie is sinds het bezoek van het CPT in 2007 ongewijzigd. Het gebouw verkeert in zeer slechte staat en is totaal onacceptabel voor het detineren van personen. Ook incidenteel onderbrengen van een paar gedetineerden is niet te dulden. Bij de huidige stand van zaken zijn niet alleen de materiële omstandigheden beneden de maat, maar er is ook niet voorzien in enige vorm van verzorging of daginvulling.

Penitentiaire Inrichtingen

Het door ons waargenomen beeld van de KIA als penitentiaire inrichting is dat er - zeker voor Caribische begrippen - sprake is van een redelijk functionerende inrichting. De hygiënische omstandigheden zijn redelijk in orde en derhalve niet een vooraanstaand aandachtspunt.

In steekwoorden nu eerst de algemene bevindingen over wat wel is gerealiseerd sinds het bezoek van het CPT:

- er zijn metalen schotten geplaatst in verband met privacy;
- er worden geen collectieve disciplinaire straffen meer opgelegd;
- bevoegdheid tot het opleggen van disciplinaire straffen ligt op directieniveau;
- een protocol hongerstaking is tot stand gekomen;
- een dienstinstructie bij zelfdoding of poging tot zelfdoding is gerealiseerd;
- verbeteringen betreffende het ventilatiesysteem zijn (gelet op geconstateerde voorbereidingen) aanstaande;

De belangrijkste algemene bevindingen over wat niet is gerealiseerd:

- de personeelsproblematiek is onveranderd;
- de omstandigheden op de afzonderingsafdeling zijn op onderdelen nog steeds beneden de maat. Zo moet het luchten van afgezonderde gedetineerden gewoon gerealiseerd worden en is het onacceptabel dat dit alleen niet gerealiseerd wordt omdat de afgezonderde dan gewone verblijfsafdelingen passeert;
- de aanbeveling betreffende het aantal gedetineerden per cel is niet opgevolgd;
- het is nog steeds niet gelukt om de FOBA afdeling wederom in gebruik te nemen;
- de voorziening in psychiatrische en psychologische hulpverlening is beneden de maat;
- er is te weinig voortgang voor wat betreft de invulling van een zinvol dagprogramma en de medische zorg.

APPENDIX

Lijst van geïnterviewde personen

F.J. Refunjol (Gouverneur van Aruba)
R.A. van den Hoven (plv. Directeur Kabinet van de Gouverneur)

H.R. Croes (Minister van Justitie)
U.P. Lopez (Directie Wetgeving en Juridische Zaken)
R. Bernadina (Coördinator implementatie aanbevelingen CPT)

R.F. Pietersz (wnd. Procureur-Generaal)

R. Kelly (Directeur IASA)
R.W. Lacle (IASA)
De Vries (docent IASA)
Van Aller (docent IASA)

L.H. Paskel (Directeur Cuerpo Especial Arubano)

D. Richardson (wnd. Korpschef politie Aruba)
A. Solagnier (bedrijfsvoering politie Aruba)
mw. J.H.J. Richardson-Baars (Hoofd Staf Korpschef)

E. Geermans (Directeur KIA)
Romano (beleid KIA)

Lijst van bezochte plaatsen van detentie

Politiecellencomplexen

San Nicolas (Santo di Patia)
Noord (Shaba)

Vreemdelingendetentie

'Centro pa detencion di ilegalnan' (CDI) in San Nicolas

Penitentiare inrichtingen

Korrektie Instituut Aruba (KIA) in San Nicolas